

УДК 342.71/.73+342.4(477)

doi.org/10.30970/jcl.4.2023.4

Андрій Медвідь

доктор юридичних наук, професор, професор кафедри теорії держави і права, директор науково-практичного центру дослідження та захисту конституційних прав особи, Львівський торговельно-економічний університет, Львів, Україна
ORCID ID: 0000-0001-9044-6505
E-mail: jurist.lpp@gmail.com

Юлія Медвідь

старший викладач кафедри цивільного права та процесу, Львівський торговельно-економічний університет, Львів, Україна
ORCID ID: 0000-0003-0483-7775
E-mail: lawyer.medvid@gmail.com

КОНСТИТУЦІЙНА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ СУДОУСТРОЮ УКРАЇНИ: НАЯВНІ ЗМІНИ ТА ПРАКТИКА ОФІЦІЙНОГО ТЛУМАЧЕННЯ

CONSTITUTIONAL REGULATION OF JUDICIAL SYSTEM OF UKRAINE: CURRENT CHANGES AND PRACTICE OF OFFICIAL INTERPRETATION

Andrii Medvid | Yuliia Medvid

Doctor of Law, Professor, Professor of the Department of Theory of State and Law, director of the scientific and practical center for research and protection of constitutional rights of the person,
Lviv University of Trade and Economics, Lviv, Ukraine /
Senior Lecturer at the Department of Civil Law and Procedure,
Lviv University of Trade and Economics, Lviv, Ukraine

Abstract | The article examines the legal content of the norms of the Constitution of Ukraine regarding their regulation of the judicial system of Ukraine and their compliance with the fundamental principle of the separation of branches of government. In this context, separate decisions of the European Court of Human Rights, the previous version and current provisions of the Constitution of Ukraine, as well as relevant decisions of the Constitutional Court of Ukraine regarding the official interpretation of the specified constitutional norms are analyzed in detail.

On the basis of the research, it is concluded that a number of provisions of the Constitution of Ukraine (in particular, part two of article 6, paragraph 14 of part one of article 92, part one of article 125) indicate that the judicial system in Ukraine (that is, the system and structure of judicial authorities) is determined by law, and judicial authorities exercise their powers in accordance with the law. Also, as a result of the amendments to the

Constitution of Ukraine, the current version of the second part of Article 125 establishes a special legislative procedure for the formation, reorganization and liquidation of domestic courts.

Along with this, as a result of the official interpretation of the provisions of the Constitution of Ukraine carried out by the Constitutional Court of Ukraine, established jurisprudence (*jurisprudence constante*) on this issue has been formed. Its content confirms the admissibility of exclusively legislative regulation of the organization and the order of activity of the judicial branch of government and ensures its institutional separation from the bodies of legislative and executive power. In particular, the inadmissibility of any of their influence on the activity of the courts, including in a way that is not determined by public aspirations of legislative reorganization or changes in the judicial system.

Therefore, the existing norms of the Constitution of Ukraine, according to their legal content and in accordance with the established judicial practice (*jurisprudence constante*) of their official interpretation by the Constitutional Court of Ukraine, ensure in the national legislation of Ukraine the possibility of implementing the goals and tasks defined by the European Court of Human Rights, in particular ensuring the independence of the judicial branch power from the discretion of the executive authorities and the regulation of its activities by a law adopted exclusively by the parliament.

Keywords: The judicial system of Ukraine, the Constitution of Ukraine, amendments to the Constitution of Ukraine, the Constitutional Court of Ukraine, the European Court of Human Rights.

Анотація | У статті здійснюється дослідження юридичного змісту норм Конституції України щодо регулювання ними системи судоустрою України та їх відповідність основоположному принципу поділу гілок влади. У цьому контексті детально аналізуються окремі рішення Європейського суду з прав людини, попередня редакція та чинні положення Конституції України, а також відповідні рішення Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення вказаних конституційних норм.

На підставі проведеного дослідження робиться висновок, що ціла низка приписів Конституції України (зокрема, частина друга статті 6, пункт 14 частини першої статті 92, частина перша статті 125) вказують, що судоустрій в Україні (тобто система та структура органів судової влади) визначається законом, а органи судової влади здійснюють свої повноваження відповідно до закону. Також, внаслідок внесення змін до Конституції України, у чинній редакції частини другої її статті 125 закріплено спеціальну законодавчу процедуру утворення, реорганізації та ліквідації вітчизняних судів.

Поряд із цим, внаслідок здійснюваного Конституційним Судом України офіційного тлумачення положень Конституції України, сформовано усталену судову практику (*jurisprudence constante*) з цього питання. Її зміст, підтверджує допустимість виключно законодавчого регулювання організації та порядку діяльності судової гілки влади та забезпечує її інституційну відокремленість від органів законодавчої та виконавчої влади. Зокрема, неприпустимість будь-якого їх впливу на діяльність судів, у тому числі й у спосіб не обумовленої суспільними прагненнями законодавчої реорганізації або зміни системи судоустрою.

Тому, наявні норми Конституції України за своїм юридичним змістом та відповідно до усталеної судової практики (*jurisprudence constante*) їх офіційного тлумачення Конституційним Судом України, забезпечують у національному законодавстві України можливість реалізації мети та завдань, визначених Європейським судом з прав людини, зокрема забезпечення незалежності судової гілки влади від розсуду органів виконавчої влади та регулювання її діяльності законом, який приймається виключно парламентом.

Ключові слова: Система судоустрою України, Конституція України, зміни до Конституції України, Конституційний Суд України, Європейський суд з прав людини.

Постановка проблеми. Незалежна Україна, як одну із своїх пріоритетних цілей проголосила побудову держави на засадах верховенства права та демократії, у якій забезпечуватимуться права та свободи кожної людини згідно з міжнародними, в тому числі європейськими, нормами і стандартами. Тому, 26 вересня 1995 року Україна, як майбутній новий член Ради Європи, взяла на себе

обов'язок виконати разом із положеннями Статуту Ради Європи ряд особливих зобов'язань зазначених у Висновку № 190 (1995) Парламентської Асамблеї Ради Європи щодо заявки України на вступ до Ради Європи¹. Серед них, було не лише зобов'язання підписати і ратифікувати низку основоположних європейських міжнародно-правових договорів, включно із Європейською конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод², але й зобов'язання прийняти протягом одного року з моменту вступу України до Ради Європи, відповідно до принципів цієї організації, Конституцію України.

З огляду на це, 9 листопада 1995 року у Страсбурзі, на урочистій церемонії вступу нашої держави до Ради Європи, відбулось офіційне підписання від імені України Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року. Тоді як, уже у травні 1996 року Україною від консультативного органу з конституційного права Ради Європи — Європейської комісії «За демократію через право» (Венеційська комісія) було отримано позитивний висновок щодо проекту Конституції України (текст, схвалений Конституційною Комісією 11 березня 1996 року)³. Наслідком цього стало прийняття вітчизняним парламентом 28 червня 1996 року Конституції України⁴, (надалі – Конституція), яка з врахуванням цілої низки відповідних змін та доповнень^{5, 6, 7, 8, 9} є чинною і сьогодні¹⁰.

Водночас, на сучасному етапі розвитку України, в умовах збройної агресії російської федерації, особливо актуальним є посилення Європейського вектору інтеграції нашої держави у різних сферах, у тому числі й у правовій, що повинно супроводжуватися зростанням ролі судової гілки влади. Однак, на даний час значущим викликом залишаються питання оптимального функціонування судових органів та системи судоустрою України, правовою основою діяльності яких, беззаперечно є чинні норми Конституції України та практика їх офіційного тлумачення Конституційним Судом України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зауважимо, що проблематику конституційного регулювання судової гілки влади досліджувала значна частина науковців. До прикладу, у спеціальній літературі розгляд вказаного правового інституту проводився у працях таких науковців, як: Беддарт Р., Бисага Ю.М., Буткевич В.Г., Де Аречага Е.Х., Дженіс М., Джоргес К., Козюбра М.І., Мішина

¹ Висновок Парламентської Асамблеї Ради Європи щодо заявки України на вступ до Ради Європи № 190 (1995) від 26 вересня 1995 року. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_590

² Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ від 04.11.1950р. Офіційний вісник України від 16.04.1998 р., № 13, № 32 від 23.08.2006, стор. 270.

³ Opinion on the draft Constitution of Ukraine (text approved by the Constitutional Commission on 11 March 1996 (CDL(96)15)) adopted at the 27th Meeting of the Venice Commission on 17-18 May 1996. Strasbourg, 21 May 1996. CDL-INF(1996)6. URL: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-INF\(1996\)006-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-INF(1996)006-e)

⁴ Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141.

⁵ Про внесення змін до Конституції України: Закон України від 08.12.2004 № 2222-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. - № 2. - Ст. 65. - стаття 44. (Втратив чинність).

⁶ Про внесення змін до Конституції України щодо проведення чергових виборів народних депутатів України, Президента України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів: Закон України від 01.02.2011 № 2952-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. - № 10. - Ст. 489. - стаття 68.

⁷ Про внесення змін до статті 98 Конституції України: Закон України від 19.09.2013 № 586-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. - № 11. - Ст. 730. - стаття 142.

⁸ Про відновлення дії окремих положень Конституції України: Закон України від 21.02.2014 № 742-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. - № 11. - Ст. 730. - стаття 143.

⁹ Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 02.06.2016 р. № 1401-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. - № 28. - Ст. 7. - стаття 532.

¹⁰ Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141. - {Із змінами, внесеними згідно із Законами № 2222-IV від 08.12.2004, ВВР, 2005, № 2, ст.44; № 2952-VI від 01.02.2011, ВВР, 2011, № 10, ст.68; № 586-VII від 19.09.2013, ВВР, 2014, № 11, ст.142; № 742-VII від 21.02.2014, ВВР, 2014, № 11, ст.143; № 1401-VIII від 02.06.2016, ВВР, 2016, № 28, ст.532; № 2680-VIII від 07.02.2019, ВВР, 2019, № 9, ст.50; № 27-IX від 03.09.2019, ВВР, 2019, № 38, ст.160}.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Н.В., Пошва Б.М., Речицький В.В., Різник С.В., Скрипнюк О.В., Соловйов О.В., Степанова С.В., Фулей Т.І., Хаммарберг Т., Хармсен Р., Хервада Д., Шевчук С.В., Шишкін В.І., та інші.

Постановка завдання. Водночас, проблема конституційної регламентації судоустрою України в контексті останніх змін положень Основного Закону Держави та практики їх тлумачення Конституційним Судом України, залишається недостатньо дослідженою. Саме тому, вивчення вказаної проблематики і визначено метою цієї наукової статті.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Розпочинаючи наше дослідження, перш за все слід пригадати що стаття 6 Європейської конвенції з прав людини гарантує право на справедливий суд¹¹. Водночас, Європейський суд з прав людини (надалі – ЄСПЛ) у своїх рішеннях вказує, що «у країнах з кодифікованим правом організація судової системи не може бути віддана на розсуд судових органів, хоча це не означає, що суди не мають певної свободи для тлумачення відповідного національного законодавства (рішення у справі «Coeme and Others v. Belgium»¹²). Керуючись такими міркуваннями, ЄСПЛ у рішеннях у справах «Сокурєнко і Стригун проти України» (п. 28)¹³ та «Верітас проти України» (п. 27)¹⁴ дійшов висновку, що «перевищивши свої повноваження, які були чітко викладені у Господарському процесуальному кодексі, Верховний Суд не може вважатися «судом, встановленим законом» у значенні пункту 1 статті 6 Конвенції відносно оскаржуваного провадження» та констатував порушення цього пункту Конвенції.

Не менш важливим є те, що «практика автоматичного продовження повноважень суддів на невизначений строк після спливу встановленого законом строку їхніх повноважень до моменту, коли вони будуть повторно призначені на посаду» визнана ЄСПЛ такою, що порушує принцип «суд, встановлений законом» (рішення у справі «Гуров проти Молдови» (п. 37-39)¹⁵). Саме на цій підставі, формування Головою Вищого адміністративного суду України (строк повноважень якого завершився) спеціальної палати ВАСУ для розгляду справи про звільнення Олександра Волкова з посади судді Верховного Суду України було визнано ЄСПЛ порушенням принципу «суд, встановлений законом» (рішення у справі «Олександр Волков проти України» (п. 150-156)¹⁶).

У цьому контексті слід зазначити, що відповідно до положень частин 1 та 2 статті 55 Конституції України: «Права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб»¹⁷.

Конституційний Суд України здійснюючи системний аналіз вказаних приписів Основного Закону України у Рішенні від 9 вересня 2010 року № 19-рп/2010 наголосив: «в Україні систему судів утворено згідно з положеннями статей 6, 124, 125 Конституції України із застосуванням принципу

¹¹ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ від 04.11.1950р. Офіційний вісник України від 16.04.1998 р., № 13, № 32 від 23.08.2006, стор. 270.

¹² Справа «Куам та інші проти Бельгії» від 22 червня 2000 року. Комюніке Секретаря Суду. (Judgment in the case of Coeme and Others v. Belgium). URL: <http://eurocourt.in.ua/Article.asp?AIdx=255>

¹³ Справа «Сокурєнко і Стригун проти України». Заяви N 29458/04 та N 29465/04. Рішення від 20 липня 2006 року. Європейський суд з прав людини // Офіційний вісник України від 19.01.2007 - 2007 р., № 1, стор. 301, стаття 59

¹⁴ Справа «Верітас проти України». Заява N 39157/02. Рішення від 13 листопада 2008 року. Європейський суд з прав людини // Офіційний вісник України від 21.04.2009 - 2009 р., № 27, стор. 192, стаття 923

¹⁵ Case of Gurov v. Moldova. Application no. 36455/02. Judgment of 11 July 2006. The European Court of Human Rights. URL: <http://echr.ketse.com/doc/36455.02-en-20060711/view/>

¹⁶ Справа «Олександр Волков проти України». Заява N 21722/11. Рішення від 9 січня 2013 року. Європейський суд з прав людини // Офіційний вісник України від 26.11.2013 - 2013 р., № 89, стор. 397, стаття 3307

¹⁷ Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141. - {Із змінами, внесеними згідно із Законами № 2222-IV від 08.12.2004, ВВР, 2005, № 2, ст.44; № 2952-VI від 01.02.2011, ВВР, 2011, № 10, ст.68; № 586-VII від 19.09.2013, ВВР, 2014, № 11, ст.142; № 742-VII від 21.02.2014, ВВР, 2014, № 11, ст.143; № 1401-VIII від 02.06.2016, ВВР, 2016, № 28, ст.532; № 2680-VIII від 07.02.2019, ВВР, 2019, № 9, ст.50; № 27-IX від 03.09.2019, ВВР, 2019, № 38, ст.160}.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

спеціалізації з метою забезпечення найбільш ефективних механізмів захисту прав і свобод людини у відповідних правовідносинах» (абзац другий підпункту 3.2. мотивувальної частини рішення)¹⁸.

Тому, здійснюючи наше дослідження необхідно звернути увагу на положення вище вказаних статей Основного Закону України.

До прикладу, частина друга статті 6 Конституції України проголошує: «Органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України»¹⁹. Поряд із цим, як нами уже зазначалося у 2016 році (внаслідок прийняття ініційованого Президентом України Закону № 1401-VIII [245]) відбулося внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя), зокрема, серед іншого, у новій редакції було викладено положення її розділу VIII «Правосуддя», стосовно підстав створення та діяльності судів. Так, станом на сьогодні частини перша-третья статті 124 Основного Закону України вказують: «Правосуддя в Україні здійснюють виключно суди. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються. Юрисдикція судів поширюється на будь-який юридичний спір та будь-яке кримінальне обвинувачення. У передбачених законом випадках суди розглядають також інші справи»²⁰.

Водночас, з тексту Конституції України було виключено пункт 23 частини першої статті 106 (який встановлював повноваження Президента України «утворювати суди у визначеному законом порядку»), та викладено у новій редакції статтю 125 розділу VIII «Правосуддя». Так, станом на даний час, перша та друга частини статті 125 КУ наголошують: «Судоустрій в Україні будується за принципами територіальності та спеціалізації і визначається законом. Суд утворюється, реорганізовується і ліквідується законом, проект якого вносить до Верховної Ради України Президент України після консультацій з Вищою радою правосуддя»²¹.

У пункті 3.9. Пояснювальної записки до проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)»²² зазначалося, що норма частини другої статті 125 Конституції України запроваджується з метою забезпечення права особи на справедливий суд, враховуючи рекомендації Венеційської Комісії та положення статті 6 Конвенції, а також для забезпечення необхідного балансу державної влади в Україні. Своєю чергою, у пункті 9 Висновку Венеційської Комісії від 4 вересня 2015 року, з приводу змін до частин першої та другої статті 125 Основного Закону України, зазначалося: «Таким чином, роль Президента України, здається, буде обмежено, що є схвальним. Українська влада уточнила, що питання системи й структури судової влади входить до компетенції Верховної Ради України за звичайною процедурою (пункт 1 статті 125). Рішення про утворення або ліквідацію конкретних судів натомість повинні будуть подаватися на розгляд Верховної Ради України Президентом України за пропозицією Вищої ради правосуддя. Та-

¹⁸ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвідомчості справ, пов'язаних із соціальними виплатами» від 09.09.2010 № 19-рп/2010 // Офіційний вісник України від 01.10.2010 — 2010 р., № 72, стор. 25, стаття 2582, код акта 52816/2010

¹⁹ Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141. - {Із змінами, внесеними згідно із Законами № 2222-IV від 08.12.2004, ВВР, 2005, № 2, ст.44; № 2952-VI від 01.02.2011, ВВР, 2011, № 10, ст.68; № 586-VII від 19.09.2013, ВВР, 2014, № 11, ст.142; № 742-VII від 21.02.2014, ВВР, 2014, № 11, ст.143; № 1401-VIII від 02.06.2016, ВВР, 2016, № 28, ст.532; № 2680-VIII від 07.02.2019, ВВР, 2019, № 9, ст.50; № 27-IX від 03.09.2019, ВВР, 2019, № 38, ст.160}.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid.

²² Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 25 листопада 2015 року. Проект Закону про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя).

URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=3524&skl=9

кий порядок видається в принципі прийнятним. Тим не менше, для полегшення практичної реалізації цього процесу було би краще, якби Президент направляв пропозиції до Верховної Ради України не «за пропозицією» Вищої ради правосуддя, а «після консультації» з нею»²³.

Як бачимо, саме така процедура знайшла своє закріплення у нормі Основного Закону України. Водночас зауважимо, що на відміну від конституційної новели щодо особливої процедури законодавчого утворення, реорганізації та ліквідації вітчизняних судів, вимогу щодо законодавчого визначення судоустрою в Україні (питань системи й структури органів судової влади), закріплену у частині першої статті 125 Конституції України, потрібно розглядати лише як додаткове формальне підтвердження уже наявної конституційної норми. Це зумовлюється тим, що аналогічна вимога міститься у пункті 14 частини першої статті 92 Конституції України з моменту її прийняття (28 червня 1996 року)²⁴, відповідно до якого судоустрій визначається «виключно законами України».

Такий висновок підтверджується юридичними позиціями Конституційного Суду України, викладеними у його рішеннях. Зокрема, у Рішенні від 11 грудня 2003 року № 20-рп/2003 (справа про Касаційний суд України) орган конституційної юрисдикції, серед іншого, наголошує: «Внутрішня організація і порядок діяльності судових органів, повноваження та кількість судових інстанцій, склад суду при відправленні правосуддя тощо на основі конституційних засад судоустрою і судочинства визначаються виключно законом згідно з пунктом 14 частини першої статті 92 Конституції України» (п. 4.2 мотивувальної частини рішення)²⁵.

Деталізацію вказаної юридичної позиції Конституційного Суду України викладено у Рішенні від 1 квітня 2008 року № 4-рп/2008 (у справі про Регламент Верховної Ради України)²⁶, згідно з яким перелік питань, які мають регулюватися виключно законами України (передбачений статтею 92 Конституції України) «має імперативний характер, а це означає, що всі рішення щодо них повинні прийматися у формі закону». До цих питань, серед іншого, включено судоустрій, судочинство, статус суддів. Як вказав Конституційний Суд України: «у такий спосіб Конституція України встановила, що лише Верховна Рада України у відповідному законі має право визначати організацію і порядок діяльності органів законодавчої, виконавчої, судової влади та статус їх посадових осіб» (абзаци третій, четвертий підпункту 4.2 пункту 4 мотивувальної частини рішення № 4-рп/2008)²⁷.

Окрім цього, важливо зазначити, що у рішеннях Конституційного Суду України наявні юридичні позиції, які спрямовані на послідовне та неухильне гарантування дотримання принципу незалежності та поза політичності судової влади (судів), у тому числі і від неприпустимого впливу парламентарів. До прикладу, ще у Рішенні від 19 травня 1999 року № 4-рп/99 (у справі про запити народних депутатів України) вітчизняний орган конституційної юрисдикції зазначив: «...є підстави вважати, що встановлене статтею 86 Конституції України право народного депутата України

²³ Висновок щодо проєкту змін до Конституції України в частині правосуддя, затвердженого конституційною комісією 4 вересня 2015 року. Прийнятий Венеціанською комісією на її 104-му пленарному засіданні (м. Венеція, 23–24 жовтня 2015 року). CDL-AD(2015)027 Висновок № 803/2015 Неофіційний переклад. Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеційська Комісія). URL: <https://www.vkksu.gov.ua/userfiles/doc/visnovok%2026.pdf>

²⁴ Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141.

²⁵ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 62 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 3 частини другої статті 18, статей 32, 33, 34, 35, 36, 37, підпункту 5 пункту 3 розділу VII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про судоустрій України» (справа про Касаційний суд України): Рішення Конституційного суду України від 11.12.2003 № 20-рп/2003 // Офіційний вісник України від 02.01.2004 — 2003 р., № 51, том 1, стор. 280, стаття 2705, код акта 27114/2003

²⁶ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин другої, третьої, четвертої статті 219 Регламенту Верховної Ради України (справа про Регламент Верховної Ради України): Рішення Конституційного суду України від 01.04.2008 № 4-рп/2008 // Офіційний вісник України від 21.04.2008 — 2008 р., № 28, стор. 150, стаття 904, код акта 42775/2008

²⁷ Ibid.

на запит є обмеженим і не поширюється на питання, пов'язані зі здійсненням правосуддя у конкретних справах. Звернення народного депутата України як члена парламенту з вимогою чи пропозицією до судів, голів судів або безпосередньо до суддів, саме з питань здійснення правосуддя у тих чи інших конкретних справах є неприпустимим» (абзац п'ятий пункту 3 мотивувальної частини Рішення)²⁸. Як наслідок, у резолютивній частині рішення, серед іншого, вказано: «1.1. Народний депутат України не має права звертатися з вимогами чи пропозиціями до судів, до голів судів та до суддів стосовно конкретних судових справ»²⁹.

До того ж, більш ніж через два десятиліття, аналізуючи окремі аспекти конституційного статусу судової влади в Україні відповідно до чинної редакції вітчизняного Основного Закону, Конституційний Суд України наголосив: «Визначальною властивістю судової влади в демократичній правовій державі є її самостійність, що означає її інституційну відокремленість від органів законодавчої та виконавчої влади, неприпустимість впливу останніх на виконання суддями їх професійних функцій, у тому числі й у спосіб не обумовленої суспільними прагненнями законодавчої реорганізації, зміни системи судоустрою. Належно виконувати свою конституційну функцію щодо здійснення правосуддя в Україні (частина перша статті 124 Конституції України) може лише незалежна, поза політична судова влада, складовою якої є закріплені Конституцією України суди» (абзац третій пункту 2. мотивувальної частини Рішення КСУ від 18 лютого 2020 року № 2-р/2020)³⁰.

Висновки. З огляду на викладене потрібно констатувати, що ціла низка приписів Конституції України (зокрема, частина друга статті 6, пункт 14 частини першої статті 92, частина перша статті 125) вказують, що судоустрій в Україні (тобто система та структура органів судової влади) визначається законом, а органи судової влади здійснюють свої повноваження відповідно до закону. Окрім цього, внаслідок внесення змін до Конституції України, у чинній редакції частини другої її статті 125 закріплено спеціальну законодавчу процедуру утворення, реорганізації та ліквідації вітчизняних судів.

Не менш важливим є те, що аналізовані норми Основного Закону України знайшли свій розвиток внаслідок їх офіційного тлумачення. Зокрема, на нашу думку, вище наведені юридичні позиції закріплені у рішеннях Конституційного Суду України є беззаперечним свідченням того, що внаслідок здійснюваного ним офіційного тлумачення положень Конституції України, сформовано усталену судову практику (*jurisprudence constante*) з цього питання. Її зміст, підтверджує допустимість виключно законодавчого регулювання організації та порядку діяльності судової гілки влади та забезпечує її інституційну відокремленість від органів законодавчої та виконавчої влади, зокрема, неприпустимість будь-якого впливу останніх на діяльність судів, у тому числі й у спосіб не обумовленої суспільними прагненнями законодавчої реорганізації або зміни системи судоустрою.

Тому, ми доходимо висновку, що наведені норми Конституції України за своїм юридичним змістом та відповідно до усталеної судової практики (*jurisprudence constante*) їх офіційного тлумачення Конституційним Судом України, забезпечують у національному законодавстві України можливість реалізації мети та завдань, визначених Європейським судом з прав людини, зокрема забезпечення незалежності судової гілки влади від розсуду органів виконавчої влади та регулювання її діяльності законом, який приймається виключно парламентом.

²⁸ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Верховного Суду України та Служби безпеки України щодо офіційного тлумачення статті 86 Конституції України та статей 12, 19 Закону України «Про статус народного депутата України» (справа про запити народних депутатів України): Рішення Конституційного суду України від 19.05.1999 № 4-рп/99 // Офіційний вісник України від 04.06.1999 — 1999 р., № 20, стор. 283, стаття 905, код акта 7592/1999.

²⁹ Ibid.

³⁰ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень пунктів 4, 7, 8, 9, 11, 13, 14, 17, 20, 22, 23, 25 розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року № 1402-VIII: Рішення Конституційного суду України від 18.02.2020 № 2-р/2020 // Офіційний вісник України від 24.03.2020 — 2020 р., № 23, стор. 306, стаття 901, код акта 98481/2020.

Список використаних джерел

Перелік юридичних документів:

1. Case of Gurov v. Moldova. Application no. 36455/02. Judgment of 11 July 2006. The European Court of Human Rights. URL: <http://echr.ketse.com/doc/36455.02-en-20060711/view/>
2. Opinion on the draft Constitution of Ukraine (text approved by the Constitutional Commission on 11 March 1996 (CDL(96)15)) adopted at the 27th Meeting of the Venice Commission on 17-18 May 1996. Strasbourg, 21 May 1996. CDL-INF(1996)6. URL: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-INF\(1996\)006-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-INF(1996)006-e)
3. Висновок Парламентської Асамблеї Ради Європи щодо заявки України на вступ до Ради Європи № 190 (1995) від 26 вересня 1995 року. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_590
4. Висновок щодо проекту змін до Конституції України в частині правосуддя, затвердженого конституційною комісією 4 вересня 2015 року. Прийнятий Венеціанською комісією на її 104-му пленарному засіданні (м. Венеція, 23–24 жовтня 2015 року). CDL-AD(2015)027 Висновок № 803/2015 Неофіційний переклад. Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеційська Комісія). URL: <https://www.vkksu.gov.ua/userfiles/doc/visnovok%2026.pdf>
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ від 04.11.1950р. Офіційний вісник України від 16.04.1998 р., № 13, № 32 від 23.08.2006, стор. 270.
6. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141.
7. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141. - {Із змінами, внесеними згідно із Законами № 2222-IV від 08.12.2004, ВВР, 2005, № 2, ст.44; № 2952-VI від 01.02.2011, ВВР, 2011, № 10, ст.68; № 586-VII від 19.09.2013, ВВР, 2014, № 11, ст.142; № 742-VII від 21.02.2014, ВВР, 2014, № 11, ст.143; № 1401-VIII від 02.06.2016, ВВР, 2016, № 28, ст.532; № 2680-VIII від 07.02.2019, ВВР, 2019, № 9, ст.50; № 27-IX від 03.09.2019, ВВР, 2019, № 38, ст.160}. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
8. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 25 листопада 2015 року. Проект Закону про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=3524=9
9. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 02.06.2016 р. № 1401-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. - № 28. - Ст. 7. - стаття 532.
10. Про внесення змін до Конституції України щодо проведення чергових виборів народних депутатів України, Президента України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів: Закон України від 01.02.2011 № 2952-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. - № 10. - Ст. 489. - стаття 68.
11. Про внесення змін до Конституції України: Закон України від 08.12.2004 № 2222-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. - № 2. - Ст. 65. - стаття 44. (Втратив чинність).
12. Про внесення змін до статті 98 Конституції України: Закон України від 19.09.2013 № 586-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. - № 11. - Ст. 730. - стаття 142.
13. Про відновлення дії окремих положень Конституції України: Закон України від 21.02.2014 № 742-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. - № 11. - Ст. 730. - стаття 143.
14. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин другої, третьої, четвертої статті 219 Регламенту Верховної Ради України (справа про Регламент Верховної Ради України): Рішення Конституційного суду України від 01.04.2008 № 4-рп/2008 // Офіційний вісник України від 21.04.2008 — 2008 р., № 28, стор. 150, стаття 904, код акта 42775/2008
15. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 62 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 3 частини другої статті 18, статей 32, 33, 34, 35, 36, 37, підпункту 5 пункту 3 розділу VII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про судоустрій України» (справа про Касаційний суд України): Рішення Конституційного суду України від 11.12.2003 № 20-рп/2003 // Офіційний вісник України від 02.01.2004 — 2003 р., № 51, том 1, стор. 280, стаття 2705, код акта 27114/2003
16. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень пунктів 4, 7, 8, 9, 11, 13, 14, 17, 20, 22, 23, 25 розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року № 1402-VIII: Рішення Конституційного суду України від 18.02.2020 № 2-р/2020 // Офіційний вісник України від 24.03.2020 — 2020 р., № 23, стор. 306, стаття 901, код акта 98481/2020.
17. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвідомчості справ, пов'язаних із соціальними виплатами» від

- 09.09.2010 № 19-рп/2010 // Офіційний вісник України від 01.10.2010 — 2010 р., № 72, стор. 25, стаття 2582, код акта 52816/2010
18. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Верховного Суду України та Служби безпеки України щодо офіційного тлумачення статті 86 Конституції України та статей 12, 19 Закону України «Про статус народного депутата України» (справа про запити народних депутатів України): Рішення Конституційного суду України від 19.05.1999 № 4-рп/99 // Офіційний вісник України від 04.06.1999 — 1999 р., № 20, стор. 283, стаття 905, код акта 7592/1999.
 19. Справа «Верітас проти України». Заява N 39157/02. Рішення від 13 листопада 2008 року. Європейський суд з прав людини // Офіційний вісник України від 21.04.2009 - 2009 р., № 27, стор. 192, стаття 923
 20. Справа «Куам та інші проти Бельгії» від 22 червня 2000 року. Комюніке Секретаря Суду. (Judgment in the case of Coeme and Others v. Belgium). URL: <http://eurocourt.in.ua/Article.asp?Aidx=255>
 21. Справа «Олександр Волков проти України». Заява N 21722/11. Рішення від 9 січня 2013 року. Європейський суд з прав людини // Офіційний вісник України від 26.11.2013 - 2013 р., № 89, стор. 397, стаття 3307
 22. Справа «Сокурєнко і Стригун проти України». Заяви N 29458/04 та N 29465/04. Рішення від 20 липня 2006 року. Європейський суд з прав людини // Офіційний вісник України від 19.01.2007 - 2007 р., № 1, стор. 301, стаття 59

References

List of legal documents:

1. Case of Gurov v. Moldova. Application no. 36455/02. Judgment of 11 July 2006. The European Court of Human Rights. URL: <http://echr.ketse.com/doc/36455.02-en-20060711/view/>
2. Konstytutsiia Ukrainy: Pryiniata na piatii sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy 28 cherv. 1996 r. // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 1996. - № 30. - St. 141.
3. Konstytutsiia Ukrainy: Pryiniata na piatii sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy 28 cherv. 1996 r. // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 1996. - № 30. - St. 141. - {Iz zminamy, vnesenymy zghidno iz Zakonamy № 2222-IV vid 08.12.2004, VVR, 2005, № 2, st.44; № 2952-VI vid 01.02.2011, VVR, 2011, № 10, st.68; № 586-VII vid 19.09.2013, VVR, 2014, № 11, st.142; № 742-VII vid 21.02.2014, VVR, 2014, № 11, st.143; № 1401-VIII vid 02.06.2016, VVR, 2016, № 28, st.532; № 2680-VIII vid 07.02.2019, VVR, 2019, № 9, st.50; № 27-IX vid 03.09.2019, VVR, 2019, № 38, st.160}. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Konventsia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod. Rada Yevropy; Konventsia, Mizhnarodnyi dokument vid 04.11.1950r. Ofitsiinyi visnyk Ukrainy vid 16.04.1998 r., № 13, № 32 vid 23.08.2006, stor. 270.
5. Opinion on the draft Constitution of Ukraine (text approved by the Constitutional Commission on 11 March 1996 (CDL(96)15)) adopted at the 27th Meeting of the Venice Commission on 17-18 May 1996. Strasbourg, 21 May 1996. CDL-INF(1996)6. URL: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-INF\(1996\)006-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-INF(1996)006-e)
6. Poiasniuvalna zapyska do proektu Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin do Konstytutsii Ukrainy (shchodo pravosudivstva)» vid 25 lystopada 2015 roku. Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do Konstytutsii Ukrainy (shchodo pravosudivstva). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=3524=9
7. Pro vidnovlennia dii okremykh polozhen Konstytutsii Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 21.02.2014 № 742-VII // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2014. - № 11. - St. 730. - stattia 143.
8. Pro vnesennia zmin do Konstytutsii Ukrainy (shchodo pravosudivstva): Zakon Ukrainy vid 02.06.2016 r. № 1401-VIII // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2016. - № 28. - St. 7. - stattia 532.
9. Pro vnesennia zmin do Konstytutsii Ukrainy shchodo provedennia chervovykh vyboriv narodnykh deputativ Ukrainy, Prezydenta Ukrainy, deputativ Verkhovnoi Rady Avtonomnoi Respubliky Krym, mistsevnykh rad ta silskykh, selyshchnykh, miskykh holiv: Zakon Ukrainy vid 01.02.2011 № 2952-VI // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2011. - № 10. - St. 489. - stattia 68.
10. Pro vnesennia zmin do Konstytutsii Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 08.12.2004 № 2222-IV // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2005. - № 2. - St. 65. - stattia 44. (Vtratyv chynnist).
11. Pro vnesennia zmin do statti 98 Konstytutsii Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 19.09.2013 № 586-VII // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2014. - № 11. - St. 730. - stattia 142.
12. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravі za konstytutsiinym podanniam 50 narodnykh deputativ Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) polozhen chastyn druhoi, tretoi, chetvertoi statti 219 Rehlamentu Verkhovnoi Rady Ukrainy (sprava pro Rehlament Verkhovnoi Rady Ukrainy): Rishennia Konstytutsiinoho sudu Ukrainy vid 01.04.2008 № 4-рп/2008 // Ofitsiinyi visnyk Ukrainy vid 21.04.2008 — 2008 r., № 28, stor. 150, stattia 904, kod акта 42775/2008
13. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravі za konstytutsiinym podanniam 62 narodnykh deputativ Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) punktu 3 chastyny druhoi statti 18, statei 32, 33, 34, 35, 36, 37, pidpunktu 5 punktu 3 rozdilу VII «Prykintsevi ta perekhidni polozhennia» Zakonu Ukrainy «Pro sudoustrii Ukrainy» (sprava pro Kasatsiinyi sud Ukrainy): Rishennia Konstytutsiinoho sudu Ukrainy vid 11.12.2003

- № 20-rp/2003 // Ofitsiyni visnyk Ukrainy vid 02.01.2004 — 2003 r., № 51, tom 1, stor. 280, stattia 2705, kod akta 27114/2003
14. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinym podanniam Verkhovnoho Sudu Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) okremykh polozhen punktiv 4, 7, 8, 9, 11, 13, 14, 17, 20, 22, 23, 25 rozdilii XII «Prykintsevi ta perekhidni polozhennia» Zakonu Ukrainy «Pro sudoustrii i status suddiv» vid 2 chervnia 2016 roku № 1402-VIII: Rishennia Konstytutsiinoho sudu Ukrainy vid 18.02.2020 № 2-r/2020 // Ofitsiyni visnyk Ukrainy vid 24.03.2020 — 2020 r., № 23, stor. 306, stattia 901, kod akta 98481/2020.
 15. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinym podanniam Verkhovnoho Sudu Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) polozhen Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakyykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo pidvidomchosti sprav, poviazanykh iz sotsialnymy vyplatamy» vid 09.09.2010 № 19-rp/2010 // Ofitsiyni visnyk Ukrainy vid 01.10.2010 — 2010 r., № 72, stor. 25, stattia 2582, kod akta 52816/2010
 16. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinym podanniam Verkhovnoho Sudu Ukrainy ta Sluzhby bezpeky Ukrainy shchodo ofitsiinoho tlumachennia statti 86 Konstytutsii Ukrainy ta statei 12, 19 Zakonu Ukrainy «Pro status narodnoho deputata Ukrainy» (sprava pro zapyty narodnykh deputativ Ukrainy): Rishennia Konstytutsiinoho sudu Ukrainy vid 19.05.1999 № 4-rp/99 // Ofitsiyni visnyk Ukrainy vid 04.06.1999 — 1999 r., № 20, stor. 283, stattia 905, kod akta 7592/1999.
 17. Sprava «Kuam ta inshi proty Belhii» vid 22 chervnia 2000 roku. Komiunike Sekretaria Sudu. (Judgment in the case of Coeme and Others v. Belgium). URL: <http://eurocourt.in.ua/Article.asp?AIdx=255>
 18. Sprava «Oleksandr Volkov proty Ukrainy». Zaiava N 21722/11. Rishennia vid 9 sichnia 2013 roku. Yevropeyskyi sud z prav liudyny // Ofitsiyni visnyk Ukrainy vid 26.11.2013 - 2013 r., № 89, stor. 397, stattia 3307
 19. Sprava «Sokurenko i Stryhun proty Ukrainy». Zaiavy N 29458/04 ta N 29465/04. Rishennia vid 20 lypnia 2006 roku. Yevropeyskyi sud z prav liudyny // Ofitsiyni visnyk Ukrainy vid 19.01.2007 - 2007 r., № 1, stor. 301, stattia 59
 20. Sprava «Veritas proty Ukrainy». Zaiava N 39157/02. Rishennia vid 13 lystopada 2008 roku. Yevropeyskyi sud z prav liudyny // Ofitsiyni visnyk Ukrainy vid 21.04.2009 - 2009 r., № 27, stor. 192, stattia 923
 21. Vysnovok Parlamentskoi Asamblei Rady Yevropy shchodo zaiavky Ukrainy na vstup do Rady Yevropy № 190 (1995) vid 26 veresnia 1995 roku. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_590
 22. Vysnovok shchodo proektu zmin do Konstytutsii Ukrainy v chastyni pravosuddia, zatverdzenoho konstytutsiinou komisiieiu 4 veresnia 2015 roku. Pryiniaty Venetsianskoiu komisiieiu na yii 104-mu plenarnomu zasidanni (m. Venetsiia, 23–24 zhovtnia 2015 roku). CDL-AD(2015)027 Vysnovok № 803/2015 Neofitsiyni pereklad. Yevropeiska Komisiia «Za demokratiiu cherez pravo» (Venetsiiska Komisiia). URL: <https://www.vksu.gov.ua/userfiles/doc/visnovok%2026.pdf>